

# บทที่ 1

## บทนำ

### ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนที่จะเชื่อมโยงความรู้จากครูไปสู่ผู้เรียนอย่างถูกต้องและรวดเร็ว เป็นผลให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สื่อการสอนได้นำไปใช้ในการเรียนการสอนตลอด และยังได้รับการพัฒนาไปตามการเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งก้าวหน้าไปไม่หยุดยั้ง นักการศึกษาเรียกชื่อการสอนด้วยชื่อต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์การสอน โสตทัศนูปกรณ์ เทคโนโลยี การศึกษา สื่อการเรียนการสอน สื่อการศึกษา เป็นต้น (กมล เวียสุวรรณ และ นิตยา เวียสุวรรณ, 2539, หน้า 2)

สื่อการเรียนการสอนสามารถช่วยให้การจัดการเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเราจะเห็นว่า ครูสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย สื่อการสอนจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ เช่น การใช้ศูนย์การเรียนรู้ การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน การสาธิต การแสดง นาฏการ เป็นต้น ครูสามารถสอนได้ตรงตามจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน และยังช่วยให้เนื้อหาที่เรียนง่ายขึ้น และยังจะช่วยประหยัดเวลาในการสอน ผู้เรียนจะได้มีเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนมากขึ้น จากที่กล่าวมาจะให้เห็นได้ว่า สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญและมีความจำเป็นที่สามารถช่วยพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กมล เวียสุวรรณ และ นิตยา เวียสุวรรณ, 2539, หน้า 2)

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้สภาพแวดล้อมทางการเรียนการสอนและสถานการณ์ของการเรียนการสอนแตกต่างกันไปจากอดีตอย่างมาก เทคโนโลยีมีบทบาทต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในปัจจุบันมากขึ้น มีการใช้

สื่อการศึกษาประเภทต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนทางไกลแบบสองทาง การเรียนด้วยสื่อโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม สื่อมัลติมีเดีย คอมพิวเตอร์ช่วยสอน e-Learning และ e-Book ฯลฯ

ปัจจุบันทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technology--ICT) เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสารโทรคมนาคมได้เข้ามามีบทบาททั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา การปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้สนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาการศึกษา ส่งผลให้คณาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาต้องหันมาพัฒนานวัตกรรมต่างๆ เพื่อช่วยในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้รับการสถาปนาเป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐมาตั้งแต่วันที่ พ.ศ. 2514 ณ บริเวณที่ดินทั้งหมดประมาณ 300 ไร่เศษ ถนนรามคำแหง แขวงหัวหมาก เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2514 กำหนดให้มหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นสถาบันการศึกษาและวิจัยแบบตลาดวิชา มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ส่งเสริมวิชาการชั้นสูง และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีกระบวนวิชาที่เปิดสอน ในระดับปริญญาตรีประมาณ 2,780 กระบวนวิชา ระดับปริญญาโท 771 กระบวนวิชา ระดับปริญญาเอก 156 กระบวนวิชา จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรระดับปริญญาตรี 72 สาขาวิชา ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต 2 สาขาวิชา ระดับปริญญาโท 73 สาขาวิชา และสาขาวิชาระดับปริญญาเอก 20 สาขาวิชา โดยมีคณะวิชาที่รับผิดชอบ 13 คณะ 1 บัณฑิตวิทยาลัย และสถาบันที่จัดการเรียนการสอน 2 สถาบัน ได้แก่ สถาบันวิทยาศาสตร์สุขภาพและสถาบันการศึกษานานาชาติ

กล่าวได้ว่า ตลอดระยะเวลา 38 ปี มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้พัฒนามาโดยตลอด ทั้งในด้านพัฒนาการวิชาการ พัฒนาสังคม โดยให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในขณะเดียวกันก็พัฒนาไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ทางด้านเทคโนโลยี จนปัจจุบันมหาวิทยาลัยรามคำแหงได้เปิดการเรียนการสอนโดยใช้

เทคโนโลยีทันสมัย อันได้แก่ การสอนทางไกล การเรียนการสอนแบบ e-learning การสอบด้วยระบบ e-Testing การใช้คอมพิวเตอร์ในงานด้านบริหารและบริการ จนมหาวิทยาลัยได้ก้าวสู่การเป็น e-University ในระดับมาตรฐานสากล

ในปีการศึกษา 2538 มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้ขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ส่วนภูมิภาค เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่อยู่ในภูมิภาคและท้องถิ่นต่าง ๆ มีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการดำรงชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการเปิดสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติในจังหวัดต่าง ๆ ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดปราจีนบุรี และต่อมาได้เปิดสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติฯ เพิ่มขึ้นอีก จนปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้จัดตั้งสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติขึ้นแล้วใน 25 จังหวัดทั่วประเทศ โดยเปิดทำการสอนแล้ว 21 จังหวัด ดังนี้ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดนครพนม จังหวัดแพร่ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดสุโขทัย จังหวัดขอนแก่น จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดตรัง จังหวัดอุดรธานี จังหวัดลพบุรี จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสงขลา และจังหวัดเชียงใหม่ และได้ขยายการเรียนการสอนสู่ต่างประเทศ ตั้งแต่ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ปวงชนชาวไทยในต่างประเทศทั่วโลก เพื่อนำการอุดมศึกษาไทยสู่สากลอย่างเป็นรูปธรรม ปัจจุบันได้ขยายสู่ 30 ประเทศทั่วโลก ดังนี้ (1) ประเทศสหรัฐอเมริกา ณ กรุงวอชิงตัน ดีซี นครนิวยอร์ก นครลอสแอนเจลิส และนครชิคาโก (2) ประเทศแคนาดา ณ กรุงออตตาวา และนครแวนคูเวอร์ (3) ประเทศสหราชอาณาจักร ณ กรุงลอนดอน (4) ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ณ กรุงเบอร์ลิน และนครแฟรงค์เฟิร์ต (5) ประเทศฝรั่งเศส ณ กรุงปารีส (6) ประเทศเนเธอร์แลนด์ ณ กรุงเฮก (7) ประเทศสวีเดน ณ กรุงเบิร์น (8) ประเทศเบลเยียม ณ กรุงบรัสเซลส์ (9) ประเทศสเปน ณ กรุงมาดริด (10) ประเทศอิตาลี ณ กรุงบูคาเปสต์ (11) ประเทศอิตาลี ณ กรุงโรม (12) ประเทศสวีเดน ณ กรุงสตอกโฮล์ม (13) ประเทศเดนมาร์ก ณ กรุงโคเปนเฮเกน (14) ประเทศไอซ์แลนด์ ณ กรุงเรคยาวิก (15) ประเทศโปแลนด์ ณ กรุงวอร์ซอ (16) ประเทศนอร์เวย์ ณ กรุงออสโล (17) ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐออสเตรเลีย

ณ กรุงเวียนนา (18) ประเทศบาหลีเรน ณ กรุงมานามา (19) ประเทศสหรัฐอเมริกา-  
มิเรตส์ ณ นครดูไบ (20) ประเทศออสเตรเลีย ณ กรุงแคนเบอร์รา และนครซิดนีย์  
(21) ประเทศนิวซีแลนด์ ณ กรุงเวลลิงตัน (22) ประเทศญี่ปุ่น ณ กรุงโตเกียว และนครโอ  
ซากา (23) ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ณ กรุงปักกิ่ง นครกวางโจว และนครเซี่ย-  
เหมิน (24) ประเทศกัมพูชา ณ กรุงพนมเปญ (25) ประเทศสิงคโปร์ (26) ประเทศเกาหลี  
ใต้ ณ กรุงโซล (27) ประเทศมาเลเซีย ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ (28) ประเทศเวียดนาม ณ  
นครโฮจิมินห์ (29) ประเทศอินเดีย ณ กรุงนิวเดลี และ (30) ประเทศไทย ณ ม.รามคำแหง  
หัวหมาก กรุงเทพฯ (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2553)

จากการขยายสาขาวิทยบริการ และการขยายสาขาวิชาเพิ่มขึ้นของมหาวิทยาลัย-  
รามคำแหง ซึ่งนับเป็นอีกก้าวหนึ่งที่ผลักดันและส่งเสริมทางการศึกษาอย่าง  
แพร่หลายเพื่อบริการความรู้แก่นักศึกษาให้ทั่วถึงทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดัง  
ปณิธานที่มุ่งพัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหง ให้เป็นแหล่งวิทยาการแบบตลาดวิชา ด้วย  
เหตุนี้ สื่อและเทคโนโลยีจึงมีบทบาทในการเรียนการสอนมากขึ้น

สิ่งที่โดดเด่นที่สุดสำหรับรามคำแหง คือ เรื่องการนำสื่อต่าง ๆ มาใช้ในการ  
จัดการเรียนการสอน เนื่องจากมหาวิทยาลัยมีการจัดการเรียนการสอนเป็นสองระบบ มี  
ทั้งระบบปิดและระบบเปิด ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เป็นสถาบันการศึกษาที่ไม่  
เหมือนสถาบันอื่นใดในประเทศนี้ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีความเชี่ยวชาญในการใช้  
เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ทุกคนมีความจำเป็นต้องเรียนรู้เรื่องการ  
ใช้เทคโนโลยี ด้วยเหตุว่าเราจะต้องสอนนักศึกษาที่ละมาก ๆ ไม่สามารถสอนด้วยระบบ  
การเรียนการสอนแบบบรรยายธรรมดาตามที่ปฏิบัติกันทั่วไปได้ เราต้องอาศัย  
เทคโนโลยี อาศัยสื่อต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการสอนคนจำนวนมากแบบ mass ได้ เรื่องนี้  
กลายเป็นจุดแข็ง เป็นความชำนาญเฉพาะตัว (กิม ไชยแสนสุข, 2553, หน้า 18-19)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน  
ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับถึงสภาพและปัญหาการใช้สื่อและ  
เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน เพื่อเป็นข้อมูล และแนวทางในการแก้ไข ปรับปรุง  
และพัฒนาสภาพการใช้สื่อการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยรามคำแหงให้มี

ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและสามารถตอบสนองต่อการขยายตัวทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนของอาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหงที่มีคณะที่สังกัดและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน
4. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีคณะที่ศึกษาและระยะเวลาที่ศึกษาแตกต่างกันเกี่ยวกับสภาพการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน

### สมมติฐานการวิจัย

1. อาจารย์ที่สังกัดคณะและมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนแตกต่างกัน
2. นักศึกษาที่ศึกษาคณะและมีระยะเวลาที่ศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้สื่อและเทคโนโลยีของอาจารย์เพื่อการเรียนการสอนแตกต่างกัน

## ขอบเขตของการวิจัย

### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. อาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปีการศึกษา 2552 จาก 8 คณะ จำนวน 880 คน

2. นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปีการศึกษา 2552 จำนวน 299,773 คน

กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในขอบเขตของการวิจัย คือ

1. อาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง สาย ก หาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตาราง Yamané ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อน 5%

2. นักศึกษาระดับปริญญาตรีโดยใช้ตารางของ Yamané ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อน 5%

### ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.1 สถานภาพของอาจารย์ ซึ่งแบ่งออกเป็นคณะที่สังกัด และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

1.2 สถานภาพของนักศึกษา ซึ่งแบ่งออกเป็นคณะที่ศึกษา และระยะเวลาที่ศึกษา

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับสภาพการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน

2.2 ความคิดเห็นของอาจารย์เกี่ยวกับปัญหาการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน

## 2.3 ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนของอาจารย์

### นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ให้ความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

1. สภาพการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนของอาจารย์ หมายถึง การนำสื่อ เอกสาร อุปกรณ์ เทคโนโลยี และสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ไปใช้ประกอบการเรียนสอน ซึ่งสามารถวัดได้ โดยให้อาจารย์ประเมินตนเองว่าได้ใช้สื่อและเทคโนโลยีอยู่ในระดับใดใน 5 ระดับ ได้แก่ ใช้มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านประเภทของสื่อ หมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ เอกสารและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้นำเสนอเนื้อหา จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1.2 ด้านการเลือกสื่อ หมายถึง การเลือกใช้สื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับนักศึกษา เนื้อหาวิชา วัตถุประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีสอนและสภาพแวดล้อม

1.3 ด้านความพร้อมและการปฏิบัติ หมายถึง การเตรียมความพร้อมของอาจารย์ในการใช้สื่อและอุปกรณ์ว่าดึงดูดความสนใจ มีความชัดเจน เหมาะสมกับเนื้อหา วัตถุประสงค์และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ปัญหาการใช้สื่อและเทคโนโลยี หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้องที่ทำให้การใช้สื่อไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ของการเรียนการสอน วัดได้จากการให้อาจารย์แสดงความคิดเห็น โดยแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มีปัญหามากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. อาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง หมายถึง อาจารย์ที่เป็นข้าราชการ พนักงานมหาวิทยาลัย และพนักงานข้าราชการปฏิบัติหน้าที่สอนในปีการศึกษา 2552

4. สถานภาพของอาจารย์หมายถึง ข้อมูลส่วนตัวของอาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีดังนี้

4.1 คณะ หมายถึง คณะวิชาที่อาจารย์สังกัด

4.2 ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน หมายถึง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน การสอน แบ่งเป็น ต่ำกว่า 5 ปี, 5-10 ปี, 11-15 ปี, 16-20 ปี และตั้งแต่ 21 ปีขึ้นไป

5. นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1- ชั้นปีที่ 4 ของ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปีการศึกษา 2552 ใน 8 คณะ ได้แก่ คณะนิติศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์

6. ระยะเวลาที่ศึกษา หมายถึง ระยะเวลาที่นักศึกษาเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษาจนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น 1 ปี 2 ปี 3 ปี และ 4 ปี ขึ้นไป

7. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้สื่อและเทคโนโลยี หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักศึกษาเกี่ยวกับสื่อ เอกสาร อุปกรณ์ เทคโนโลยี และสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่อาจารย์นำมาใช้ประกอบการเรียนสอน วัดได้จากการให้นักศึกษาประเมินสภาพการใช้สื่อและเทคโนโลยี ซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลจากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางพัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยีการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ข้อมูลจากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการผลิตสื่อและเทคโนโลยีให้สอดคล้องกับความต้องการของอาจารย์และนักศึกษา และเป็นแนวทางสำหรับองค์กรอื่น ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่มีรูปแบบหรือลักษณะที่คล้ายคลึงกัน